

INTERWENCJA. Godzina wychowawcza

Materiały dodatkowe dla nauczycielki/nauczyciela - informacje o galerii, w której odbywają się zajęcia, poszczególnych salach lub wybranych dziełach sztuki, które są inspiracją do zadań

XX+XXI. Galeria Sztuki Polskiej w Gmachu Głównym

Znajdująca się na II piętrze Gmachu Głównego MNK galeria w sposób przekrojowy prezentuje wybrane zjawiska, kierunki i prądy artystyczne polskiej sztuki powstałej przez ostatnie 120 lat.

Można tu znaleźć dzieła najbardziej znanych artystek i artystów polskich tego okresu, takich jak Jacek Malczewski, Stanisław Wyspiański, Józef Mehoffer, Zofia Stryjeńska, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Andrzej Wróblewski, Tadeusz Kantor, Jerzy Nowosielski, Maria Jarema, Maria Pinińska Bereś, Jerzy Bereś, Magdalena Abakanowicz, Alina Szapocznikow, Władysław Hasior, Wojciech Fangor, Roman Opalka, Henryk Stażewski, Wilhelm Sasnal, Zofia Kulik.

Układ sali jest w dużej mierze chronologiczny - zaczynamy od sal poświęconych sztuce Młodej Polski, kolejne sale prezentują dzieła z okresu 20-lecia międzywojennego, następnie okresu między 1945 a 1989 rokiem. Osobna przestrzeń poświęcona jest sztuce powstałej po transformacji ustrojowej. Natomiast kolejne dwie sale zorganizowano tematycznie: w jednej z nich zobaczymy sztukę konceptualną i abstrakcję geometryczną, w drugiej galerię rzeźby. Na wystawie znajdują się także aneksy prezentujące szkło i ceramikę artystyczną, grafikę krakowską oraz filmy animowane i eksperymentalne.

Podczas zajęć grupa odwiedzi sale prezentujące sztukę powstałą po II wojnie światowej (sale zatytułowane "Po 1945", "Transformacja", "Abstrakcja geometryczna i konceptualizm", Sala Rzeźby).

Autorki scenariusza zajęć zwróciły uwagę na fakt, że wiele prezentowanych w galerii dzieł dotyczy osobistych bądź ogólnoludzkich kryzysów: zarówno wielkich tragedii, jak i codziennych bolączek; uderzyło je, na jak różne sposoby dzieła sztuki mówią o emocjach lub podejmują tematy wciąż bardzo bliskie i aktualne w naszym życiu. O wyborze tej galerii na przestrzeń do realizacji scenariusza zdecydowała także ogromna różnorodność dzieł, jeśli chodzi o ich formę - nieraz zaskakującą, rodzącą wiele pytań, czasami wywołującą skonsternowanie, a czasem po prostu przyjemność estetyczną. Wszystko to zdaniem autorek scenariusza pomaga rozbudzić ciekawość sztuki - a tym samym stworzyć przestrzeń naprawdę zachęcającą do rozmowy.

I ZADANIE

Sala "Po 1945"

Największa sala galerii, w której prezentowane są prace powstałe w głównej mierze między 1945 a 1989 rokiem. Już od wejścia uderza różnorodność tematu i formy: można tu zobaczyć zarówno sztukę nawiązującą do doświadczenia II wojny światowej czy komentującą rzeczywistość społeczną i polityczną PRL-u, jak i malarstwo i rzeźbę abstrakcyjną czy obiekty wykonane z zaskakująco różnorodnych surowców. Sala w dużej mierze dokumentuje twórczość artystów i artystek związanych z II Grupą Krakowską, najważniejszym ugrupowaniem w powojennym życiu artystycznym Krakowa. Można tu zobaczyć m.in. słynne prace Tadeusza Kantora i Jerzego Nowosielskiego, przejmujące obrazy traumy wojennej Andrzeja Wróblewskiego, pulsujące kolorem i ruchem dzieła Marii Jaremy, różowo-białe obiekty Marii Pinińskiej-Bereś, prekursorki sztuki feministycznej w Polsce czy też rzeźbę jednej z najbardziej znanych na świecie polskich artystek - Magdaleny Abakanowicz.

II ZADANIE

Sala “Transformacja”, Piotr Uklański, *Bez tytułu (Księga Wyjścia 3,5)* (2015)

Tytuł fotografii jest nawiązaniem do wersetu z Biblii (Stary Testament, Księga Wyjścia), który brzmi: “Rzekł mu [Bóg]: «Nie zbliżaj się tu! Zdejm sandały z nóg, gdyż miejsce, na którym stoisz, jest ziemią świętą»”. To słowa związane z opowieścią o gorejącym krzewie, pod którego postacią objawił się pasącemu owce Mojżeszowi Bóg Jahwe. Gdy Mojżesz chce podejść bliżej, by przyjrzeć się krzewowi, który nie spala się, choć płonie, Bóg nakazuje mu zdjąć sandały przez wzgląd na świętość ziemi. To właśnie wtedy Bóg powołuje Mojżesza, by ten wyprowadził Izraelitów z niewoli w Egipcie.

Na fotografii Piotra Uklańskiego również płonie drzewo - pozbawione liści, samotne na tle pochmurnego nieba. Na pierwszym planie widzimy zaorane pole, niskie zabudowania w tle. Zdjęcie zostało wykonane w Polsce. Było pracą otwierającą wystawę dzieł artysty zatytułowaną właśnie “Polska”, prezentowaną w 2018 roku w Muzeum Narodowym w Krakowie. Artysta w swojej twórczości podejmuje temat ikonografii narodowej, nawiązując do kwestii tożsamości, zbiorowych mitologii, historii, symboliki religijnej. Fotografia płonącego drzewa może budzić skojarzenia z trudną historią naszego kraju, z doświadczeniem wojny, zniszczeniem i kataklizmem. Dojmująco realistycznie zobrazowany symbol porusza samą siłą ukazanego żywiołu, który całkowicie dominuje przestrzeń.

Innym ważnym tematem działalności artystycznej Piotra Uklańskiego (ur. 1968) jest refleksja dotycząca klisz wizualnych kultury masowej. Prace Uklańskiego prowokują, kpią, działają skandalizująco, wyrywając z utartych schematów myślenia. Artysta korzysta z różnych środków wyrazu: fotografii, wideo, performansu, instalacji.

III ZADANIE

Sala “Abstrakcja geometryczna i konceptualizm”, Janusz Tarabula,
Ja i Ty (1972)

Minimalistyczny obraz *Ja i Ty* skłania do zastanowienia nad relacją zachodzącą pomiędzy dwuwymiarową powierzchnią płótna obrazu a jego odbiorcą. Świetlista poświata pośrodku dwóch zawieszonych w pustej przestrzeni punktów “ja” i “ty” swoim wyrazistym oddziaływaniem na widza może także budzić refleksję nad naturą relacji i kontaktów międzyludzkich - i ten trop wydał się szczególnie poruszający autorkom scenariusza.

Autor obrazu Janusz Tarabula (ur. 1931) to krakowski malarz, członek Grupy Krakowskiej - najważniejszej grupy w powojennym życiu artystycznym miasta, do której należeli tacy artyści jak Tadeusz Kantor czy Maria Jarema. Tworzył w nurcie nazywanym malarstwem materii - kładł grubo farbę, w swoich obrazach wykorzystywał takie materiały jak fragmenty tkanin, metalu, drewna, fotografii. W latach 70. zwrócił się w stronę sztuki konceptualnej (czyli takiej, w której najważniejsza jest idea, koncept myślowy - zaś materialna realizacja dzieła, jego wartości wizualne oraz techniczne umiejętności artysty są drugorzędne lub mało ważne). To wtedy powstała seria obrazów, w których zastosował charakterystyczne rozpylenia białej farby i tekstowe komunikaty. Należy do nich również *Ja i Ty*.

IV ZADANIE

Sala Rzeźby, Krzysztof Bednarski, *Silentium universis. Rozmowa z kamieniem. Dla Wisławy Szymborskiej* (1984)

Granitowa głowa o obłych kształtach, syntetycznych rysach twarzy, pozbawiona oczu, budzi skojarzenia z czymś bliskim i obcym równocześnie. Wiele osobom przywodzi na myśl przybysza z odległego zakątka wszechświata. Nie od razu widać, że z tyłu głowy znajduje się metalowa dziurka przypominająca tę od klucza. Próba zajrzenia do środka kończy się zaskakująco - zamiast do wnętrza, spoglądamy na swoje własne oko, gdyż w otworze umieszczone jest lustro. Rzeźba *Silentium universis* (łac. cisza wszechświata) nosi podtytuł *Rozmowa z kamieniem. Dla Wisławy Szymborskiej* - to bezpośrednie odniesienie do wiersza noblistki o tym tytule. Podobnie jak utwór poetycki, rzeźba porusza temat granic poznania, jego ograniczeń, niemożności przekroczenia perspektywy ludzkiego umysłu w relacji z tym, co zewnętrzne.

Krzysztof M. Bednarski (ur. 1953), autor pracy, jest rzeźbiarzem, twórcą instalacji i obiektów artystycznych. W swojej twórczości nierzadko odnosił się do aktualnej sytuacji politycznej - jednymi z jego najbardziej rozpoznawalnych prac były gipsowe bądź plastikowe głowy Karola Marksa - ironiczny motyw, do którego artysta powracał w swojej twórczości. Innymi znanymi dziełami Bednarskiego są pomniki, do których modelem była lewa dłoń artysty. Pomnik zatytułowany *Victoria-Victoria*, w którym dłoń ułożona jest w gest zwycięstwa z uciętymi palcami, w okresie stanu wojennego interpretowano jako symbol ograniczenia wolności. Artysta inspirował się także literaturą - oprócz opisywanej rzeźby wśród jego dzieł znalazł się szereg instalacji, w których nawiązywał do powieści *Moby Dick*, stworzył także serię prac opartych na poezji Dylana Thomasa.

Opracowanie na podstawie materiałów dostępnych w przestrzeniach edukacyjnych “Teksty i konteksty” w Galerii oraz katalogu wystawy (XX+XXI. *Galeria Sztuki Polskiej*, red. M. Czubińska, Kraków 2021)